

Några av Kungsängens karaktärfåglar

Många fåglar trivs på Kungsängens fuktiga kortvuxna gräsmark. Tofsvipan dominerar bland vadarfågelnarna. Den största av vadarna, storspoven, häckar också i något par. Under sommarnatten kan man få höra kornknarrens taktfasta raspande. Eftersom vattnet ofta blir stående på Kungsängen långt in på sommaren häckar andfåglar här, bl a skedand och ärta. I busknär längs ån sjunger näktergal, rosenfink och på natten gräshoppsångare och kärrensångare.

Ärike Fyris — en verklighet!

Ärike Fyris är ett begrepp för landskapet längs Fyrisån söder om Uppsala. Sedan 1994 arbetar Uppsala kommun för att bevara och utveckla värdena inom Äriket. Arbetet sker i samarbete med den störste markägaren i området, Sveriges lantbruksuniversitet. Vi har fräst de igenväxta strandängarna och kommer att fortsatt försöka hävda markerna med slätter och bete. Vi vill öka tillgängligheten till området, men göra det på ett varsamt sätt. Ängsladan med sin utställning är ett led i detta. Äriket är unikt genom sitt tätortsnära läge. Alla årstider bjuder på någon upplevelse. Tänk dig en skridskotur söderut längs Fyrisån och med en liten avstickare upp efter Sävjaån...!

Kungsängsliljan

Kungsängsliljan har fått sitt namn efter Kungsängen. Ursprungligen hör liljan hemma på sankängar längs de sydryska floderna. Under 1600-talet blev den en populär trädgårdsväxt i Västeuropa och kom även till Uppsala. Från stadens trädgårdar spred den sig till Kungsängen där den första gången omnämns 1742. Den blommar här på Kungsängen i hundratalsental, med höjdpunkt omkring 20 maj. Blomman gynnas av slätter och bete. Linné besökte ofta Kungsängen med sina biologistudenter.

Kungsängsladan

Utställningsfolder

KUNGSÄNGSLILJA, FRITILLARIA MELEAGRIS L.

foldern får du ta med dig

Kungsängen för 4000–2000 år sedan

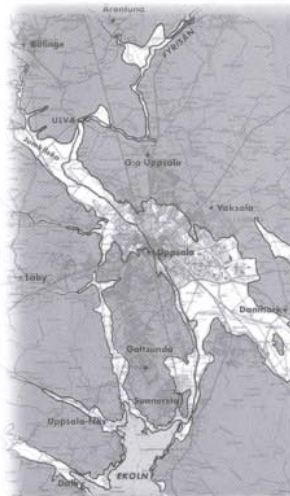
Inlandsisen smälte bort för cirka 10 000 år sedan och större delen av Uppland kom att bli havsbotten för några tusen år framåt. Ismassan hade tyngt ner marken och när isen försvann började jordytan att stiga och vi får det vi kallar landhöjning. Alltmer landområden torrlades. Så småningom började ett landskap fullt av insjöar, vikar och sund att framträda. För ca 4000 år sedan börjar Fyrisån bildas i sina norra delar, det som nu är äns källområde.

Vid denna tidpunkt var det sjöbotten där ängsladan nu ligger. Vattnet stod högt, endast delar av åsken du ser väster om Fyrisån låg ovanför vattenytan. Ultuna och Sunnersta låg helt under vattnet.

För 4000 år sedan

För 2000 år sedan

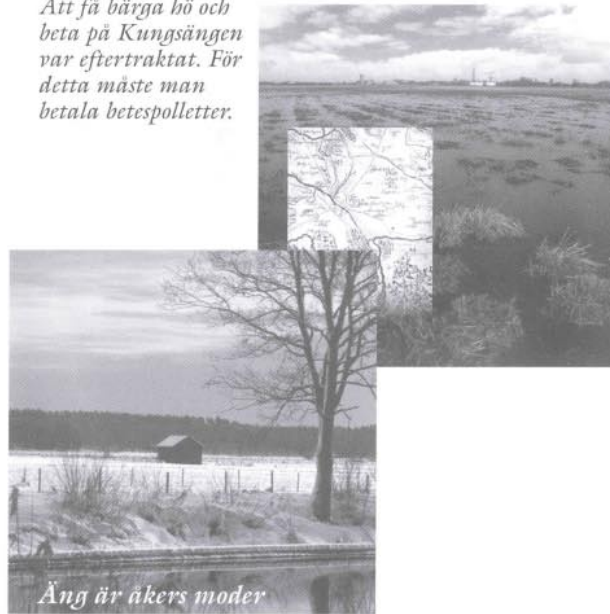
För 2000 år sedan var det som nu kallas Övre och Nedre Föret ett omfattande vattenområde, Arossjön. Hela slättlandsområdet bildade en stor insjö. I dag är endast Övre Föret kvar som en rest av det forna ishavet. Landhöjningen pågår fortfarande med en halvmeter per århundrade.

Kungsängen

Som en följd av landhöjningen minskade Arossjön i omfattning och nuvarande Kungsängens bördiga jordar frilades. Dessa ofta våta jordar blev mycket goda och eftertraktade ängsmarker.

Kungsängen omfattade tidigare ett avsevärt större område söder och öster om staden. Den del vi idag kallar Kungsängen benämndes under tidigt 1700-tal Storängen och tillhörde den under 1600-talet etablerade Ultuna kungsladugård som tillsammans med Sätuna kungsladugård utgjorde underhållet åt Uppsala slott.

Många Uppsalabor hade kor som husdjur i staden. Att få bärga hö och beta på Kungsängen var eftertraktat. För detta måste man betala betespolletter.

Äng är åkers moder

I det gamla bondesamhället fanns ingen konstgödsel. Det enda man hade att gödsla med var kreaturens stallgödsel. Den kunde bara samlas in när djuren stod inomhus i stall. Mängden hö avgjorde hur många djur man kunde föda under vintern. Åkerytan var därför beroende av ängens storlek och avkastning.

Ängens gräs och starr slogs med lie under hög- eller sensommaren. Sankängens hö torkades på hässjor och lagrades i ängslador. På vintern när marken var frusen kunde man köra hem höet med vagn eller släde.

Kungsängen förändras

1800-talet innebar stora förändringar. Kungsängens gård anläggs 1860 och driver på ett nytt jordbrukstänkande. En ny väg byggs över Kungsängen en vindbro anläggs i sitt nuvarande läge. Med konstgödsel och vallfröodling bröts det ur gamla sambandet mellan åker och äng. Diken torrlade alltmer mark och järnplogens införande underlättade uppodlingen till åker. Kungsängens omställning fortsatte under början av 1900-talet.

Vad växer på Kungsängen?

På 1940-talet reglerades Mälarens utlopp vid Norrström i Stockholm. Mälaren har därför inte längre sitt naturliga böga vintervattenstånd. Högre delar av ängen har därmed blivit torrare. Det är fuktigbeten som styr de olika växtsambällets utbredning. Går man från ängsladan ner mot Fyrisån utmed staketets vänstra sida passerar man genom tuvtätel och ängskavle till blötare mark med sjöfräken och vass-starr. I vass-starrsambället håller jättegröe på att växa in alltmer. Jättegröe infördes i Sverige till Ultuna 1848. Den har spritt sig över mycket stora ytor.

